

Trafik Levhalarının Bilinirliği

(Ankara Pilot Bölge Çalışması Özeti)

Trafik güvenliği açısından son derece önemli olan trafik işaret levhaları, yol kullanıcılarına yol ve çevresinin karakteristiği hakkında uyarı ve bilgi vererek trafiği düzenlemeyi amaçlamaktadır. Bir trafik işaretinin trafik güvenliğine olan katkısı, bu işaretin yol kullanıcıları tarafından kısa süre içerisinde algılanabilir ve anlaşılır olması şeklinde açıklanabilir. Küreselleşen dünyada kara ulaştırması alanında ki gelişmeler sonucunda trafik düzeni ve güvenliğinin sağlanmasında yaşanan sorunların ortadan kaldırılması amacıyla, ortak trafik kurallarının uygulanması ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda, ülkemiz tarafından da parafe edilen ve içerisinde trafik işaret levhalarında yer aldığı, Viyana Konvansiyonu. 8 kasım 1968 tarihinde Viyana'da imzaya açılmış, ve 1 Mayıs 1971 tarihinde Karayolu Trafiği Konvansiyonunu tamamlayan Avrupa Sözleşmesi(European Agreement) ile birlikte imzalanmıştır.

Ülkemizde "tüm karayollarındaki işaretleme standartlarını tespit etmek, yayınlamak ve kontrol etmek" görev ve yetkisi 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu gereğince KGM'ne verilmiştir. Trafik işaret levhalarının standartları, anlam, nicelik ve nitelikleri ile karayoluna uygulama tekniğinin esasları KGM tarafından tespit edilerek ayrıca bir el kitabı haline getirilmiştir. AB Uyum Süreci kapsamında 2004 yılında Viyana Konvansiyonu'na uygun olarak kullanılan bazı trafik işaret levhalarındaki "çapraz kırmızı çizgiler" kaldırılarak Avrupa Anlaşması kapsamında kabul gören tasarımlarla değiştirilmiştir.

Gerek AB Uyum Süreci'nde değiştirilen gerekse trafik ihlalleri ve kazaları ile ilişkisi yoğun olduğu düşünölen trafik işaret levhalarının sürücüler tarafından ne kadar ve nasıl bilindiğinin tespit edilmesi amacıyla Karayolu Trafik Güvenlik Kurulu (KTGK) tarafından bir anket çalışması yapılmasına karar verilmiş, bu amaçla da bir Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Çalışma Grubu üyelerince hazırlanan anket, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Ulaşım Araştırma Merkezi tarafından Ankara ilinde seçilen bölgelerde uygulanmış ve sonuçları analiz edilmiştir.

Karayolu Trafik Güvenliği Kurulu Alt Çalışma Grubu tarafından seçilen ve a) trafik güvenliğine etkisi yüksek olması beklenen ve b) AB uyum süreci kapsamında değişen levhaları içeren 30 trafik işaret levhasının bilinirliği araştırılmıştır. Anket formları trafik güvenliği ve psikoloji konusunda uzman ve akademisyenlerden oluşan bir grup tarafından hazırlanmış olup, Ankara'nın çeşitli yerlerinde toplam 1.478 sürücöye uygulanmıştır.

Bu çalışmada öncelikli olarak, a) trafik işaret levhalarının bilinirlik seviyelerinin ve sorunlarının, b) bilinirlik seviyesini etkileyen sürücö özelliklerinin belirlenmesi, c) elde edilen bulgular doğrultusunda sürücö eğitimindeki yetersizliklerin belirlenmesi (gerek sürücö belgesi almadan ve gerekse aldıktan sonra) amacıyla çalışmalar yapılması hedeflenmiştir.

Sonuçlar, kontrol grubu olarak belirlenen trafik işaret levhalarının beklendiği gibi yüksek oranda bilindiğini; bazı işaretler levhalarının yeterli seviyede bilinmediğini, bazılarının diğerleriyle karıştırıldığını, bazılarının da tam tersi şeklinde algılandığını göstermiştir. AB Uyum sürecinde değiştirilen trafik işaret levhalarının yeni versiyonlarının bilinirliğinin azaldığı, hatta bu levhalara verilen tam tersi yanıtların çok yüksek oranlarda olduğu görölmüştür. Yeterli seviyede bilinmeyen trafik işaret levhalarının altına açıklayıcı kelimelerin yazılmasının, ulaşım sistemindeki evrensel işaretlerin anlaşılmasını zorlaştıracadığı görüşü benimsenmiştir.

Sürücölerin aşına olmadıkları levhaları çoğunlukla boş bıraktıkları, aşına oldukları ve daha sıklıkla gördükleri levhaları bilme oranlarının yükseldiği görölmektedir. Bunun için levhaların daha fazla yolla (medya, eğitimler, oyun programları vs ile) sürücölere hatırlatılmasında fayda vardır.

Ayrıca sürücü eğitimi programlarında daha az sıklıkla görünen levhalar biraz daha fazla vurgulanmalıdırlar. Benzer renk ve/veya şekillerden oluşan farklı levhaların karıştırılma olasılıkları yüksek olduğundan sürücü kurslarında bu levhaların farkları ve levhaların tasarımında kabul edilen renk ve şekil kodlamaları üzerinde durulmalıdır.

AB uyum sürecinde değişen trafik işaret levhalarının yeni hallerinin bilinirlik seviyelerindeki düşüş, eski ve yeni işaretlerin bilinirlik seviyelerinin karşılaştırılmasında kesin olarak görülmektedir. Yeni işaretlerin ciddi oranlarda tam ters yanıtlar alması da ayrı bir sorundur. Bu sonuçlar yeni trafik işaret levhalarının en azından şimdilik, eskiler kadar iyi bilinmediğini göstermektedir.

Trafik işaret levhalarının bilinirliğinin artırılması için “eğitim ve denetim” içeren bir bakış açısı ile yaklaşılması gerektiğine ve eğitimin, farklı hedef kitlelere farklı araçlarla yaklaşılmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Öğrencilere, örgün eğitim sistemi içinde aldıkları derslerde veya uygun olabilecek diğer ortamlarda eğitim verilmesi, okul bahçelerine trafik işaret levhalarının asılması, seviye belirleme sınavlarında trafik güvenliği ile ilgili sorulara yer verilmesi, yeni sürücü adaylarına sürücü kurslarında yapılacak eğitimlerde bu konuya ağırlık verilmesi, halen sürücü belgesi bulunanlar arasında, profesyonel olarak bu işi yapanların, taksi şoförü kamyon şoförü, vs. bağlı oldukları meslek kuruluşları tarafından düzenlenecek eğitim programları ile bilgilendirilmeleri, diğer yol kullanıcıları için de medya, sempozyumlar, yarışmalar, v.s. yolu ile eğitim verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Bu hedeflere ulaşmak için kısa vadede; yazılı ve görsel medyada çıkarılabilecek haber ve röportajlar çıkması ve yapılan anket çalışmasının sonuçlarının İnternet ortamında paylaşılmasının sağlanması, orta vadede yukarıda belirtilen eğitim programlarının geliştirilmesinin uygun bir yöntem olacağı değerlendirilmiştir.

Trafik işaret levhalarına katılımcılar tarafından verilen yanıtların gruplandırılması sonucu, bazı trafik işaret levhalarının tam doğru olarak bilinmesine rağmen, bazılarının hiç bilinmediği ya da yanlış bilindiği, hatta bazılarının ters anlam çağrıştırdığı gözlemlenmiştir.

Anket çalışmasında incelenen trafik işaret levhalarının bilinirlik seviyelerine göre gruplandırılmış hali şöyledir:

1. Tam Doğru Bilinen Levhalar

Levha	Bilinirlik Seviyesi (%)	Levha	Bilinirlik Seviyesi (%)	Levha	Bilinirlik Seviyesi (%)
Yaya Geçidi Yaklaşımı (A,12 ^a) 	97,52	Okul Geçidi (A,13) 	86,21	Zincir Takma Mecburiyeti (D,9) 	82,47
Azami Hız Sınırı (C,14) 	96,81	Taşıt Geçme Yasağı (Eski) (C,13 ^{aa}) 	84,97	Taşıt Giremez (C,1 ^a) 	79,28
Yolda Çalışma (A,16) 	96,69	Kasisli Yol (A,7 ^a) 	71,72	İki Yönlü Yol (A,23) 	77,88
Kamyon Giremez (Eski) (C,3 ^e) 	90,84	Kontrolsüz Demiryolu Geçidi (A,26 ^a) 	83,17	Gizli Buzlanma (H,9) 	74,15

2. Yorumsuz Bırakılan Levhalar

Levha Adı ve Viyana Konvansiyonu Kodu	Bilinirlik Seviyesi (%)				
	Tam Ters	Yanlış	Yorumsuz	Kısmi Doğru	Doğru
Onarım Yaklaşım Levhası 	0,00	16,58	77,20	0,14	0,88
Bütün Yasaklama ve Kısıtlamaların Sonu (C,17 ^a) 	0,20	11,23	69,76	2,17	12,72
Patlayıcı veya Parlayıcı Madde Taşıyan Taşıt Giremez (C,3 ^m) 	0,00	8,28	68,41	4,97	12,97
Anayol Sonu (B,4) 	3,65	4,13	67,86	3,45	17,93
Taşıt Trafikine Kapalı Yol (C,2) 	0,41	6,43	63,53	4,47	23,21
Hemzemin Geçit Yaklaşımı (A,29 ^a) 	0,00	14,88	62,31	12,52	6,36
Tehlikeli Madde Taşıyan Taşıt Giremez (C,3 ^b) 	0,13	27,09	56,31	9,03	2,79
Kavşak Öncesi Şerit Seçimi (E,4) 	0,41	7,37	55,62	9,40	23,27
Tehlikeli Madde Taşıyan Taşıtlar İçin Mecburi Yön (D,10 ^c) 	0,14	6,02	54,13	33,56	2,37
Kontrolsüz Demiryolu Geçidi (tek hat) (A,28 ^a) 	0,00	5,79	50,21	29,38	10,07

3. Tam Ters Anlam Çağrıştıran Levhalar

Levha Adı ve Viyana Konvansiyonu Kodu	Bilinirlik Seviyesi (%)				
	Tam Ters	Yanlış	Yorumsuz	Kısmi Doğru	Doğru
Asgari Hız Limiti (D,7) 	64,82	0,95	10,96	0,54	19,96
Karşıdan Gelene Yol Ver (B,5) 	44,38	1,69	22,40	14,68	14,95
Kamyonlar İçin Geçme Yasağı Sonu (C,17 ^d) 	28,28	14,14	39,38	3,45	11,77
Kamyon Giremez (Yeni) 	27,72	6,34	36,00	3,17	21,79
Taşıtlar İçin Geçme Yasağı (Yeni) (C,13 ^{ab}) 	12,75	4,65	40,50	1,73	34,53

4. Kısmen Doğru Bilinen Levhalar

Levha Adı ve Viyana Konvansiyonu Kodu		Bilinirlik Seviyesi (%)					
		Tam Tersi	Yanlış	Yorumsuz	Kısmi Doğru	Doğru	Geçersiz
Ada Etrafında Dönünüz (D,3)		0,00	0,40	6,64	82,87	4,78	5,31
Kontrollü Demiryolu Geçidi(A,25)		0,00	1,69	16,64	65,22	12,18	4,26
Sağa Tehlikeli Devamlı Virajlar(A,1 ^d)		1,89	2,30	6,29	55,35	31,39	2,77
Duraklama ve Parketme Yasağı(C,19)		0,61	4,94	23,95	47,90	19,49	3,11
Tehlikeli Viraj Yön Levhası		1,96	5,07	20,91	45,67	21,38	5,01

5. Sıklıkla Karıştırılan Levhalar

Renk Algılama Sorunu	 Mecburi Asgari Hız (C,14)	 Azami Hız Sınırlaması (D,7)
Renk Algılama Sorunu	 Kamyonlar İçin Geçme Yasağı Sonu (C,17 ^d)”	 Kamyonlar İçin Geçme Yasağı (Yeni, C,13 ^{ba}) (Eski, C,13 ^{ba})
Renk ve Şekil Algılama Sorunu	 Karşıdan Gelene Yol Ver (A,23)	 İki Yönlü Yol (B,5)
Renk ve Şekil Algılama Sorunu	 Ada Etrafında Dönünüz (D,3)	 Dönel Kavşak (A,22)

6. Belirgin Özellik Göstermeyen Levhalar

Levha Adı ve Viyana Konvansiyonu Kodu	Bilinirlik Seviyesi (%)				
	Tam Ters	Yanlış	Yorumsuz	Kısmi Doğru	Doğru
Girişi Olmayan Yol Kavşağı (G,2 ^a) 	0,80	0,93	17,93	11,82	65,34
Soldan Daralan Kaplama (A,4 ^b) 	0,27	3,04	10,62	28,62	55,28
Motorlu-Motorsuz Taşıt Giremez (C,4 ^b) 	0,41	2,90	31,72	9,10	51,31
Otoyol Sonu (E,5 ^b) 	1,06	10,36	31,87	1,20	50,86
Anayol – Taliyol Kesişimi (A,19 ^a) 	0,34	3,52	22,46	24,90	44,25
Düşük Banket (A,8) 	0,20	31,60	10,55	12,04	44,05
Yol Ver (B,1) 	0,34	20,43	34,98	10,35	32,07